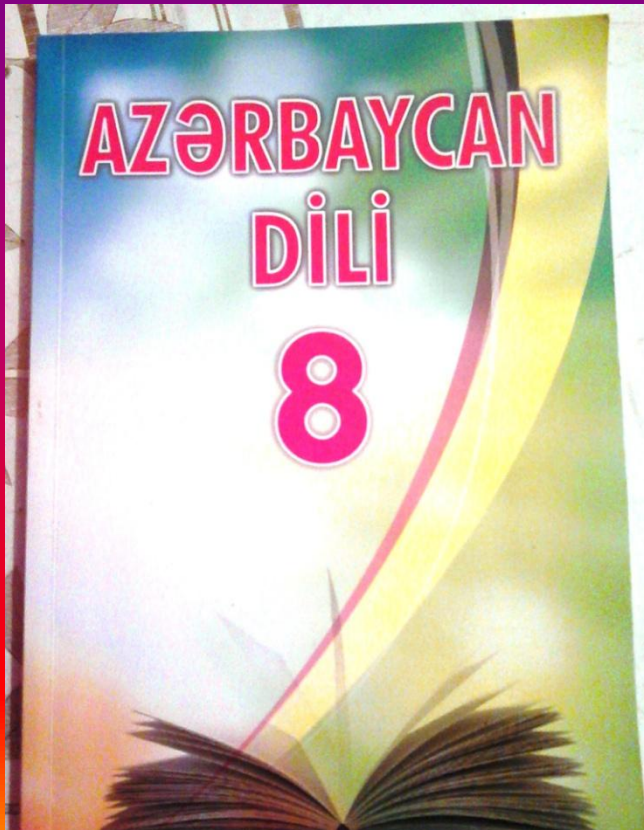

AZƏRBAYCAN DİLİ

VIII sinif

(söz birləşməsi və sintaktik əlaqələr)

(sxem və cədvəllər)

Şirvan şəhər 13 Nöli tam orta
məktəb

Müəllif : Azərbaycan dili və
ədəbiyyat müəllimi

Paşayeva(Əliyeva) Minarə Əlisa qızı

VIII SINIF ÜZRƏ MƏZMUN STANDARTLARI:

- *VIII sinfin sonunda şagird :*
- *...Sözün sintaktik vəzifəsini və sadə cümlənin növünü müəyyənləşdirir;*
- *Cümlədə durğu işarəsi və orfoqrafiya qaydalarına əməl edir.*

Məzmun xətləri üzrə əsas və alt-standartlar

- *4.Dil qaydaları*

Şagird:

4.1.Dil qaydalarını mənimsədiyini nümayiş etdirir.

4.1.1.Sadə cümlənin növlərini fərqləndirir.

4.1.2.Söz və söz birləşmələrinin sintaktik vəzifəsini müəyyənləşdirir.

4.1.3.Həmcins üzvlər,əlavələr, xitab və ara söz-lərlə bağlı durğu işarələrindən istifadə edir.

4.1.4.Həmcins üzvlərdə şəkilçilərin yazılış qaydalarına əməl edir.

DİL QAYDALARI ÜZRƏ TƏDRİS VAHİDLƏRİ

- I Söz birləşmələri
- II Sintaktik əlaqələr
- III Cümlə üzvləri
- IV Əlavə və həmcins üzvlər
- V Cümlə üzvləri ilə əlaqədar olmayan sözlər
- VI Cümlənin şəxsə görə növləri

SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİ

SABİT SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİ

FRAZEOLoji BİRLƏŞMƏLƏR

- 1.Tərkibindəki sözlər sabit, dəyişməzdir, məcazi mənəlidir;
- 2.Leksik sinonimi, omonimi və antonimi olur;
- 3.Tərkibindəki sözlər bərabərhüquqludur;
- 4."Leksikologiya " bölməsinin predmetidir

SƏRBƏST SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİ

SİNTAKTİK BİRLƏŞMƏLƏR

- 1.Tərkibindəki sözlər sərbəst, dəyişiləndir;
2. Leksik vahidlərlə ekvivalentliyi yoxdur;
- 3.Tərkibindəki sözlər qeyri-bərabər hüquqludur; əsas və asılı tərəflərdən ibarətdir;
- 4."Sintaksis " bölməsinin predmetidir.

SİNTAKTİK SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİNİN NÖVLƏRİ

Bölgü əsası: əsas tərəfin ifadə vasitəsinə
görə

Adlarla (isim,sifət,say və
s.) ifadə olunanlar

Feilin təsriflənməyən for-
maları ilə ifadə olunanlar

**İSMİ
BİRLƏŞMƏLƏR**

**FEİLİ
BİRLƏŞMƏLƏR**

İSMİ BİRLƏŞMƏLƏR

```
graph TD; A[İSMİ BİRLƏŞMƏLƏR] --> B[TƏYİNİ SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİ]; A --> C[QEYRİ-TƏYİNİ SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİ]; B --> D[I növ təyini söz birləşməsi]; B --> E[II növ təyini söz birləşməsi]; B --> F[III növ təyini söz birləşməsi];
```

The diagram is a flowchart illustrating the classification of Noun Compounds (İsmi Birləşmələr). At the top, a red banner contains the title 'İSMİ BİRLƏŞMƏLƏR'. Two arrows branch from this banner: one points to a large red box labeled 'TƏYİNİ SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİ', and the other points to a blue box labeled 'QEYRİ-TƏYİNİ SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİ'. From the 'TƏYİNİ SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİ' box, three arrows branch out to three separate boxes at the bottom: a blue box for 'I növ təyini söz birləşməsi', a green box for 'II növ təyini söz birləşməsi', and a pink box for 'III növ təyini söz birləşməsi'.

TƏYİNİ SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİ

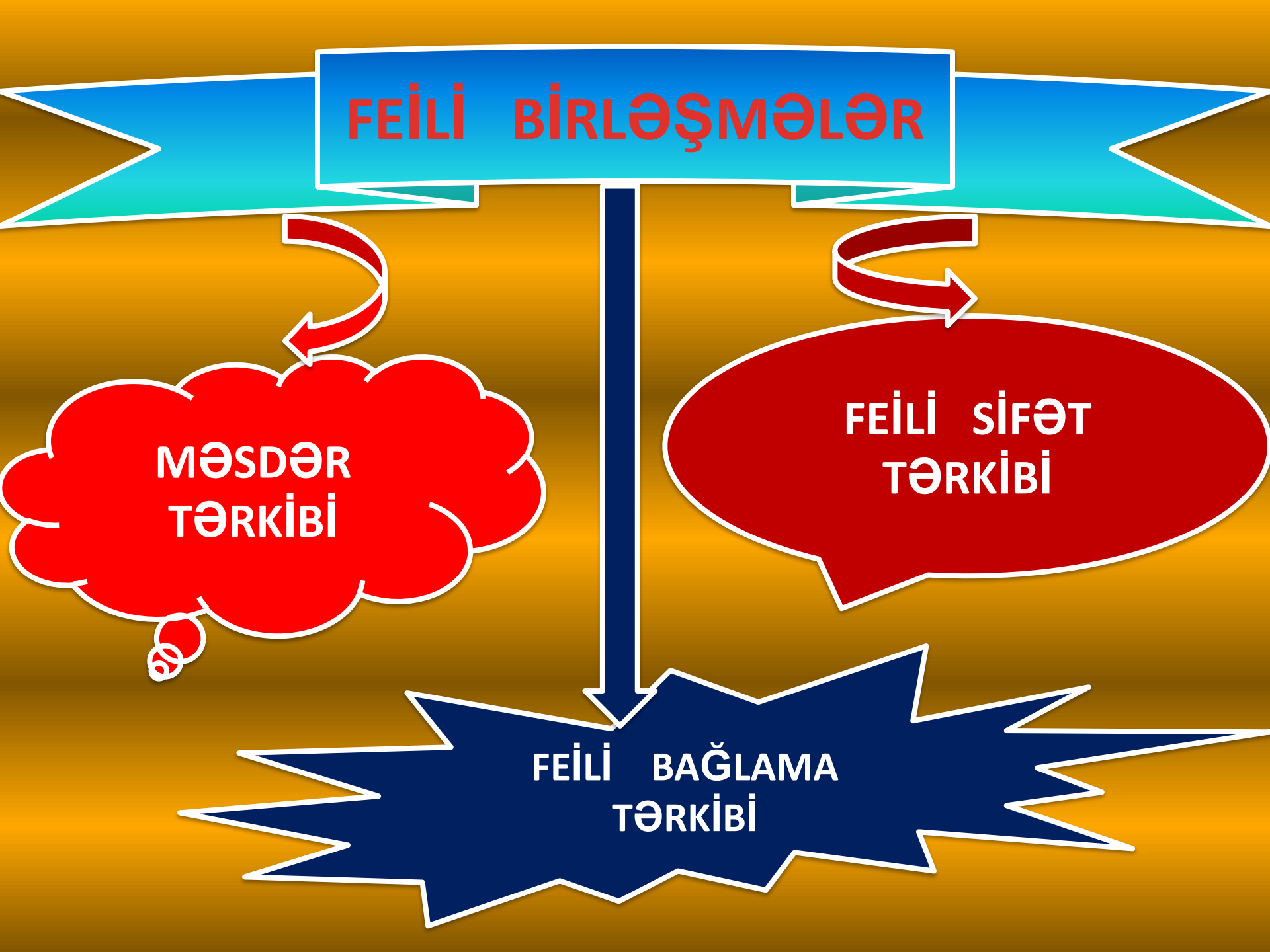
QEYRİ-TƏYİNİ SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİ

I növ
təyini söz
birləşməsi

II növ
təyini söz
birləşməsi

III növ
təyini söz
birləşməsi

FEİLİ BİRLƏŞMƏLƏR


```
graph TD; A[FEİLİ BİRLƏŞMƏLƏR] --> B[MƏSDƏR TƏRKİBİ]; A --> C[FEİLİ SİFƏT TƏRKİBİ]; A --> D[FEİLİ BAĞLAMA TƏRKİBİ];
```

MƏSDƏR
TƏRKİBİ

FEİLİ SİFƏT
TƏRKİBİ

FEİLİ BAĞLAMA
TƏRKİBİ

DİLDƏ ƏLAQƏNİN NÖVLƏRİ

TABELİLİK ƏLAQƏSİNİN NÖVLƏRİ

YANAŞMA

(şəkli əlaməti yoxdur)

UZLAŞMA

(mənsubiyyət və şəxs
şəkilçiləri)

İDARƏ

(ismin hal şəkilçiləri-ismin
halları)

SİNTAKTİK ƏLAQƏLƏRİN İŞLƏNMƏ YERİ

ƏLAQƏNİN NÖVÜ	İŞLƏNMƏ YERİ
<i>Tabesizlik(bərabər ü-quqluluq)</i>	<i>Həmcinc üzvlər arasında</i>
<i>Tabelilik(qeyri-bəra- bər hüquqluluq)</i>	<i>Sintaktik söz birləşmə- lərinin tərəfləri və cüm-lə üzvləri arasında</i>

TABELİLİK ƏLAQƏSİNİN NÖVLƏR ÜZRƏ İŞLƏNMƏ YERİ

ƏLAQƏNİN NÖVÜ VƏ ƏLAMƏTİ	İŞLƏNMƏ YERİ
YANAŞMA <i>(atributivlik)</i>	I növ təyini söz birləşməsi,təyinlə müb-təda, tamamlıq,yer zərfliyi arasında;tərzi-hərəkət, zaman zərflikləri ilə feili xəbər arasında;
UZLAŞMA <i>(şəxsə və kəmiyyətə görə uyğunlaşma)</i>	II.III növ təyini söz birləşməsi; mübtəda və xəbər arasında
İDARƏ <i>(təbə edən sözün tələbilə təbə olan sözün hallara görə dəyişməsi)</i>	II, III növ təyini söz birləşməsi, feili tərkiblər, qeyri-təyini söz birləşməsi, tamamlıqla,yer zərfliyi ilə feili xəbər arasında

**DIQQƏTİNİZƏ
GÖRƏ SAĞ
OLUN !**